

Splošna zasvojenost z internetom: psihometrične lastnosti slovenskega merskega pripomočka

GENERAL INTERNET ADDICTION: PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF SLOVENIAN INSTRUMENT

Špela SELAK¹, Petra BELINA², Bojan MUSIL³

1 Nacionalni inštitut za javno zdravje

2 Center pomoči pri prekomerni rabi interneta LogOut

3 Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru

Izvleček

Uvod: Splošna zasvojenost z internetom pri nas in v svetu narašča ter vpliva na psihofizično zdravje, medosebne odnose in druga pomembna področja življenja. V slovenski jezik imamo za zdaj prirejen le merski pripomoček za ocenjevanje problematične rabe interneta, zato je bil osnovni namen pričujoče raziskave preverjanje psihometričnih lastnosti samoocenjevalnega vprašalnika za merjenje splošne zasvojenosti z internetom. **Metode:** Podatki so bili pridobljeni prek spletnega mesta Centra LogOut, kjer je vprašalnike izpolnilo 470 anonimnih obiskovalcev tega spletnega mesta. Preverili smo notranjo skladnost vprašalnika, korelacije med postavkami, komponentno strukturo vprašalnika, korelacije z drugimi vprašalniki, ki merijo sorodne konstrukte, razlike glede na spol in starost ter skladnost vsebine vprašalnika s teoretičnim okvirjem. **Rezultati:** Rezultati analize nakazujejo na dvokomponentno strukturo vprašalnika, korelaciji z vprašalnikom, ki merita podobna konstrukta, sta visoki in statistično značilni. Med spoloma so prisotne statistično značilne razlike, med starostnima skupinama pa jih ni zaznati. Rezultati analize zanesljivosti nakazujejo na dobro notranjo skladnost in zelo zadovoljive vrednosti korelacij med postavkami. **Sklep:** Na podlagi analiz zaključujemo, da je vprašalnik za merjenje splošne zasvojenosti z internetom zanesljiv merski pripomoček, njegovo veljavnost pa je potrebno še dodatno preveriti.

Ključne besede zasvojenost, internet, vprašalnik, splošna zasvojenost z internetom, psihometrične lastnosti

Abstract

Introduction: General internet addiction has been on the rise both in Slovenia and abroad, thus influencing our physical and mental health, interpersonal relationships, and other areas of everyday life. Only a metrics tool for problematic internet use assessment was adapted to the Slovene language. Therefore, the main aim of the research was to test the psychometric properties of the self-assessment questionnaire to measure general internet addiction. **Methods:** The data were obtained through the LogOut Centre website, where 470 anonymous users completed the questionnaires. We tested internal consistency of the questionnaire, inter-item correlations, component structure of the questionnaire, correlations between other questionnaires that measure related constructs, differences between gender and age groups, and the compliance of the questionnaire content with theoretical framework. **Results:** The results of the study indicate two components structure of the questionnaire, correlations with questionnaires that measure similar constructs are high and statistically significant. Statistically significant differences are found between both gender groups, but not between age groups. The results of the reliability analysis indicate good internal consistency and very satisfactory values of inter-item correlations. **Conclusion:** Based on the analyses, we conclude that questionnaire measuring general internet addiction is a reliable metrics tool, while its validity requires further examination.

Key words addiction, internet, questionnaire, general internet addiction, psychometric properties

Kaj je znanega?

Splošna zasvojenost z internetom pri nas in v svetu narašča ter vpliva na psihofizično zdravje, medosebne odnose in druga pomembna področja življenja. V slovenski jezik imamo za zdaj prirejen le merski pripomoček za ocenjevanje problematične rabe interneta.

Zato se kaže potreba po dodatnih merskih pripomočkih za ocenjevanje tega pojava.

Kaj je novega?

V pričujočem prispevku smo preverjali psihometrične značilnosti samoocenjevalnega vprašalnika za merjenje splošne zasvojenosti z internetom.

Ugotavljamo, da je ta merski pripomoček zanesljiv, njegovo veljavnost pa je potrebno še dodatno preveriti.

Navajajte kot:

Selak Š et al. Splošna zasvojenost z internetom: psihometrične lastnosti slovenskega merskega pripomočka. Javno zdravje 2018; 2(1): 9-20.

Prispelo:

20. 9. 2017

Sprejeto:

16. 1. 2018

Korespondenca:

spela.selak@nijz.si

Članek je licenciran pod pogoji Creative Commons Attribution 4.0 International licence. (CC-BY licenca). The article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC-BY license).

I UVOD

Preučevanje problematične rabe interneta oziroma zasvojenosti z internetom se je začelo že v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Z razvojem tehnologije in posledično tudi razmahom (negativnih) posledic njene uporabe je zanimanje za to raziskovalno področje vse večje. Problematična raba interneta in zasvojenost z njim sta v porastu po celem svetu, tudi v Sloveniji, ter tako predstavljata vse večji javnozdravstveni izziv. Glede na rezultate slovenske raziskave (1), ki je bila izvedena na reprezentativnem vzorcu, je med odraslo slovensko populacijo 3,1 % oseb izpostavljenih tveganju, da postanejo problematični uporabniki interneta. Na povišanje števila problematičnih uporabnikov interneta v Sloveniji nakazuje tudi porast števila obravnavanih uporabnikov v Centru LogOut, prvem specializiranem centru za pomoč pri prekomerni rabi interneta v Sloveniji. Beleži se kontinuirana letna rast števila vključenih uporabnikov v programe Centra LogOut. Leta 2013 je bilo v program psihosocialne pomoči mesečno kontinuirano vključenih najmanj 15 rednih, poleg tega pa tudi najmanj 34 občasni uporabnikov. Skupaj je bilo leta 2013 torej vključenih okoli 49 uporabnikov mesečno. V letu 2017 pa je bilo v program psihosocialne pomoči mesečno kontinuirano vključenih najmanj 59 rednih in najmanj 68 občasni uporabnikov, oziroma skupaj okoli 127 uporabnikov mesečno. Skupno število rednih uporabnikov programa psihosocialne pomoči v Centru LogOut je od leta 2013 do 2017 naraslo za 293 %, skupno število občasni uporabnikov za 100 %, skupno število vseh uporabnikov na leto pa je naraslo za 159 % (osebni arhiv). Rast števila vključenih uporabnikov v programe Centra LogOut povezujemo tako z naraščanjem obravnavane problematike kot tudi z večanjem obsega ozaveščanja javnosti in izvajanjem delavnic univerzalne, selektivne in indicirane preventive.

Zasvojenost z internetom lahko opredelimo kot rabo interneta, ki je pretirana, nenadzorovana in močno ovira posameznikovo življenje (2), ali kot bolj kompleksno vedenje posameznika, pri čemer slednji ob prekomerni rabi internetnih vsebin to vedenje, ob zavedanju, da je škodljivo, ponavlja, saj bi se ob prenehanju lahko pojavil odtegnitveni sindrom (3). Poleg navedenih obstaja še veliko drugih opredelitev, ki na zasvojenost z internetom gledajo z različnih perspektiv. Čeprav si raziskovalci še niso enotni glede poimenovanja in opredelitve, se na splošno strinjajo, da je problematična raba interneta povezana z indikatorji zasvojenosti (4).

Nekatera znanstvena dognanja nakazujejo na zasvojenost z internetom samim (5, 6), medtem ko

druga (7) nakazujejo, da večina prekomernih uporabnikov interneta ni zasvojena s slednjim, ampak ga uporablja kot medij, prek katerega se vključuje/poslužuje njihovega zasvojljivega vedenja. Nekatere spletne aktivnosti, kot je uporaba spletnih socialnih omrežij, lahko smatramo kot pristno obliko zasvojenosti z internetom, ker se ta aktivnost lahko izvaja le v spletnem okolju in nima svoje različice izven spleta (kot na primer igranje video iger in hazardiranje). Kljub temu pa je v večji meri prisotna zasvojenost z aplikacijo spletnih socialnih omrežij kot s samim medijem interneta (8). Trenutno sicer še ni poenotene niza kriterijev za prepoznavanje (splošne) zasvojenosti z internetom, vendar je bil v obvladovanju tega naraščajočega svetovnega javnozdravstvenega izziva narejen pomemben napredek (9).

Razvoj veljavnega psihometričnega pripomočka je pomemben za diagnosticiranje težav in razvoj raziskovalnega področja. K. Young (10) se je prva začela resno ukvarjati s problematiko zasvojenosti z internetom in predlagala merila za diagnosticiranje zasvojenosti z internetom. Izbrala je 8 izmed 10 kriterijev patološkega hazardiranja, opredeljenih v četrti izdaji Diagnostičnega in statističnega priročnika duševnih motenj – DSM - IV (11), za katere je menila, da bi jih lahko najbolje aplicirala na rabo interneta. Na podlagi teh kriterijev je oblikovala diagnostični vprašalnik (angl. *Young Diagnostic Questionnaire*) (10), v katerem je določila, da so posamezniki, ki izpolnjujejo 5 od 8 kriterijev, zasvojeni z internetom. Simptomi, ki jih je opredelila, so bili naslednji: 1) preobremenjenost/preokupacija posameznika z nenehnimi mislimi o pretekli in prihodnji spletni dejavnosti; 2) spremenjena toleranca (vedno bolj pogosta raba interneta in vedno večja količina časa, preživetega na spletu za dosego enake stopnje zadovoljstva); 3) recidiv (posameznikova nezmožnost prenehanja uporabe interneta, kljub poskusom); 4) odtegnitveni simptomi v obliki nemira, slabe volje, depresivnosti in razdražljivosti; 5) pomanjkanje ali izguba občutka za čas, preživet na internetu; 6) tvegano vedenje zaradi rabe interneta, ki ogroža posameznikov pomemben odnos, službo, ali vpliva na druga pomembna področja življenja; 7) lažanje pomembnim drugim o količini časa, preživetega na spletu in 8) raba interneta kot sredstva za beg od težav in lažanje neprijetnih razpoloženskih stanj (na primer depresija, občutek nemoči).

K navedenim simptomom, oziroma posledicam, problematične rabe interneta je K. Young (10) dodala še težave s spalnim ritmom, odsotnost različnih oblik družbenih dejavnosti, nizko telesno aktivnost, poslabšanje šolskega uspeha, zagovarjanje in racionaliziranje pomembnosti interneta ter zmanjšano

delovno opravljalnost. Griffiths (12) navaja enake simptome kot K. Young in dodaja še: 1) spreminjanje razpoloženja (kot posledica subjektivnih izkušenj, ki jih posameznik doživlja kot posledico vključevanja v določeno aktivnost ter se nanjo lahko gleda kot na strategijo spopadanja) in 2) konflikt (zajema konflikte, ki vključujejo aktivnost med zasvojenici in ljudmi, ki jih obkrožajo – interpersonalni konflikt, konflikte z ostalimi aktivnostmi – služba, družabno življenje, hobiji in interesi ali v posameznikih samih – intrapsihični konflikt).

Drugi raziskovalci (13–15) navajajo še simptome zasvojenosti z internetom, kot so 1) povečana količina časa, preživetega na internetu; 2) opažanja ljudi, ki obkrožajo posameznika, da ima ta težave z rabo interneta; 3) pojavljati se začenjajo resne posledice zaradi interneta; 4) pogostejše prepiranje, socialna izolacija in utrujenost; 5) izguba meja ali inhibicij (pogosto nanašanje na romantične ali seksualne meje); 6) zanemarjanje in/ali izguba pomembnih osebnih odnosov in 7) ustvarjanje in doživljanje virtualnih intimnih odnosov z drugimi uporabniki interneta.

Raziskovalno polje zasvojenosti z internetom se hitro povečuje. Nedavna znanstvena dognanja na tem področju (16) nakazujejo, da bi koncept zasvojenosti z internetom lahko ustrezno zajeli in operacionalizirali z uporabo diagnostičnega okvirja zasvojenosti z igranjem video iger prek interneta (angl. *Internet Gaming Disorder – IGD*), ki je bila vključena v zadnjo, peto, izdajo Diagnostičnega in statističnega priročnika duševnih motenj (17) ter opredelili z naslednjimi konceptualnimi dimenzijami: 1) eskapizem in disfunkcionalno emocionalno obvladovanje (angl. *escapism and dysfunctional emotional coping*), 2) odtegnitveni simptomi (angl. *withdrawal symptoms*), 3) okrnjenost in disfunkcionalna samoregulacija (angl. *impairments and dysfunctional self-regulation*) in 4) disfunkcionalno, z internetom povezano, samonadzorovanje (angl. *dysfunctional Internet-related self-control*) (16).

K. Young je na podlagi kriterijev, ki jih je predlagala, zasnovala test za merjenje zasvojenosti posameznika z internetom (angl. *Internet Addiction Test – v nadaljevanju IAT*) (18). IAT velja za enega najpopularnejših in najpogosteje uporabljenih testov, hkrati pa je prvi validiran presejalni pripomoček za ocenjevanje zasvojenosti z internetom (19, 20). IAT se je izkazal kot zanesljiv in veljaven merski pripomoček (19). Izvorna različica je bila strukturirana v ameriški angleščini, kasneje pa med drugim prevedena in validirana v italijanščini (21), francoščini (22), finščini (23), nemščini (24), kitajščini (25), arabščini (26), korejščini (27), grščini (20), malajščini (28), poljščini (29) in španščini (30), zaradi česar je prvi globalni

merski pripomoček na tem področju (19). Omenjene validacije IAT so dokazale njegovo zadovoljivo zanesljivost in konstruktno veljavnost (28), niso pa dosegle konsenza glede rezultatov faktorskih analiz, kjer je bilo identificiranih od 1 do 6 faktorjev (20). Slednje je deloma vodilo v razvijanje novih merskih pripomočkov za ocenjevanje splošne zasvojenosti, kot so Lestvica spletne zasnave (angl. *Online Cognition Scale*) (31), Lestvica generalizirane problematične rabe interneta (angl. *Generalized Problematic Internet Use Scale*) (32), Vprašalnik problematične rabe interneta (angl. *Problematic Internet Usage Questionnaire*) (33), Lestvica generalizirane problematične rabe interneta 2 (angl. *Generalized Problematic Internet Use Scale 2*) (34), Lestvica zasvojenosti z internetom-kratka oblika (angl. *Internet Disorder Scale-Short Form*) (35), Lestvica zasvojenosti z internetom (angl. *The Internet Disorder Scale*) (16) in drugi merski pripomočki.

V slovenski jezik imamo za zdaj prirejen le merski pripomoček za ocenjevanje problematične rabe interneta (1). Na Centru LogOut, prvem specializiranem centru za pomoč pri prekomerni rabi interneta v Sloveniji, so leta 2012 za namen pomoči pri oceni izraženosti splošne zasvojenosti z internetom pripravili samoocenjevalni vprašalnik, ki je bil objavljen na spletnem mestu centra in tako dostopen vsem anonimnim obiskovalcem le-tega. Vprašalnik je nastal kot odgovor na zaznan porast problematične rabe interneta v Sloveniji. Njegov izvorni namen je bila pomoč posameznikom pri zaznavi oziroma samooceni potencialne zasvojenosti s splošno rabo interneta oziroma spletnih vsebin, in v primeru zaznanih potencialnih težav spodbuda za obisk Centra LogOut. Namen objavljenega vprašalnika tako ni bila priredba obstoječega ali zasnova novega merskega pripomočka za merjenje splošne zasvojenosti z internetom, ki bi presegal pomanjkljivosti že uveljavljenih merskih pripomočkov v vsebinskem ali praktičnem smislu. Prav tako se ta vprašalnik ni uporabljal za diagnostične namene v okviru procesa obravnave. V treh letih od objave vprašalnika na spletni strani centra LogOut je slednjega izpolnilo veliko število oseb, zato se je zdelo smiselno preveriti ali so ti rezultati veljavni in zanesljivi, ter ali nam lahko povejo kaj o prisotnosti splošne zasvojenosti z internetom v Sloveniji. Tako je bil osnovni namen naše raziskave preveriti psihometrične lastnosti slovenskega merskega pripomočka za merjenje splošne zasvojenosti z internetom in prispevati k nadaljnjemu raziskovanju tega področja. Gre torej za raziskavo, izvedeno na realnih podatkih, ki je nastajala v konkretnem delovanju organizacije, ki naslavlja omenjeno problematiko ter je hkrati zanimiva tudi v smislu evalvacije uporabljenih merskih pripomočkov.

Konstruktno veljavnost vprašalnika smo preverili z eksploratorno metodo (analiza glavnih komponent) in s pomočjo korelacij z vprašalniki, ki merijo soroden teoretičen konstrukt, kriterijsko veljavnost pa z analizo razlik med spoloma in starostnima skupinama. Vsebinsko veljavnost smo zaradi omejitev pri zasnovi merskega pripomočka preverili s skladnostjo vsebine vprašalnika s teoretičnim okvirjem. Zanesljivost vprašalnika smo preverili s koeficientom za ugotavljanje notranje skladnosti (Cronbachov koeficient α), z vrednostmi Cronbachovega koeficienta α ob izločitvi posamezne postavke iz vprašalnika in korelacijami med postavkami.

2 METODA

2.1 Udeleženci

V postopku preverjanja psihometričnih lastnosti vprašalnika smo v okviru preverjanja konstruktne veljavnosti preverili korelacije med vprašalniki, ki merijo podobne konstrukte. Zato v nadaljevanju navajamo opis udeležencev tako pri vprašalniku za merjenje splošne zasvojenosti z internetom kot tudi pri vprašalnikih za merjenje zasvojenosti z video igrami in zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji, katera so na enak način, kot vprašalnik za merjenje splošne zasvojenosti z internetom, pripravili v Centru LogOut. Vprašalnike smo za namen raziskave poimenovali *Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom*, *Vprašalnik zasvojenosti z video igrami* in *Vprašalnik zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji*, zato v nadaljevanju besedila uporabljamo omenjena poimenovanja.

Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom je izpolnilo 470 oseb, od tega 59,4 % (279) moških in 40,6 % (191) žensk. Starost udeležencev se giblje med 8 in 64 let, največ pa jih je bilo starih 15 let (11,5 %). Povprečna starost je 22,64 let (SD = 10,35). Vprašalnik zasvojenosti z video igrami je izpolnilo 295 oseb, od tega 84,1 % (248) moških in 15,9 % (47) žensk. Starost udeležencev se giblje med 5 in 68 let, največ pa jih je bilo starih 15 let (14,2 %). Povprečna starost je 19,34 let (SD = 8,51). Vprašalnik zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji je izpolnilo 178 oseb, od tega 49,4 % (88) moških in 50,6 % (90) žensk. Starost udeležencev se giblje med 10 in 64 let, največ pa jih je bilo starih 15 let (16,3 %). Povprečna starost je 24,06 let (SD = 11,00).

2.2 Pripomočki

Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom je bil zasnovan na podlagi izkustvenega dela z uporabniki, vključenimi v program psihosocialne pomoči Centra LogOut, z upoštevanjem primerljivega merskega

pripomočka IAT (18). Tako naj bi preverjal količino časa, preživetega na internetu, prisotnost odtegnitvenih simptomov, pomanjkanje ali izgubo občutka za čas, ki ga posameznik preživi na internetu in prisotnost tveganega vedenja zaradi rabe interneta, laganje pomembnim drugim o času, preživetem na spletu, uporabo interneta kot sredstva za beg od težav in lajšanje neprijetnih razpoloženskih stanj, preobremenjenost posameznika z nenehnimi mislimi o pretekli in prihodnji spletni aktivnosti, posameznikovo toleranco (količino časa, ki ga preživi na internetu za dosego enake stopnje zadovoljstva) in posameznikovo zmožnost prenehanja prekomerne rabe interneta. Poleg navedenega vprašalnik preverja tudi prisotnost težav s spalnim ritmom, odsotnost različnih oblik družbenih dejavnosti, zagovarjanje in racionaliziranje pomembnosti interneta, zmanjšano delovno opravljenost, povečano količino časa, preživetega na internetu, opažanja ljudi, ki obkrožajo posameznika, da ima ta težave z rabo interneta, socialno izolacijo posameznika, nizko telesno aktivnost, doživljanje intimnih izkušenj, ustvarjanje virtualnih intimnih odnosov ter izgubo meja ali inhibicije.

Istočasno sta bila zasnovana tudi *Vprašalnik zasvojenosti z video igrami* in *Vprašalnik zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji*. Vsi vprašalniki so bili zasnovani in prilagojeni glede na področje uporabe (splošna zasvojenost z internetom, zasvojenost z video igrami, zasvojenost s spletnimi socialnimi omrežji) in ciljno skupino (otroci in mladostniki ter mladi odrasli in odrasli). Vprašalniki so bili objavljeni na spletnem mestu Centra LogOut (www.logout.si). Za vsako področje uporabe so bili pripravljene po trije vprašalniki, in sicer eden za otroke in mladostnike, drugi za mlade odrasle in odrasle, tretji za starše. V postopku preverjanja psihometričnih lastnosti *Vprašalnika splošne zasvojenosti z internetom* smo analizirali samo različici za otroke in mladostnike ter mlade odrasle in odrasle.

Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom je sestavljalo 14 vprašanj zaprtega tipa in dve dodatni vprašanji o starosti in spolu. *Vprašalnik zasvojenosti z video igrami* je sestavljalo 11 vprašanj zaprtega tipa, *Vprašalnik zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji* pa 16 vprašanj zaprtega tipa in dve dodatni vprašanji o starosti in spolu. Za namen analize smo združili podatke obeh različic (za otroke in mladostnike ter mlade odrasle in odrasle) vprašalnika za posamezno področje uporabe in postavke iz vprašanj preoblikovali v trditve. Za preoblikovanje vprašanj v trditve smo se odločili zaradi različne formulacije vprašanj in posledično poenotenja različnih formulacij, prilagojenih glede na starostno skupino (otroci in mladostniki – tikanje, druge interesne dejavnosti, šola; mladi odrasli

in odrasli – vikanje, služba). Ker so bila v obeh različicah prisotna vprašanja, ki se niso skladala glede na področje merjenja, smo jih za namen analize izločili iz vprašalnika (36). Uporabniki so na vprašanja odgovarjali s pomočjo 5-stopenjske lestvice pogostosti (enako kot na primerljivem IAT), pri čemer 0 pomeni nikoli, 1 – redko, 2 – občasno, 3 – pogosto, 4 – zelo pogosto in 5 – vedno.

2.3 Postopek

Podatki so bili pridobljeni prek spletnega mesta Centra LogOut, kjer so v obdobju med 22. 9. 2012 in 26. 5. 2015 vprašalnike izpolnjevali anonimni obiskovalci spletnega mesta, ki so želeli preveriti prisotnost zasvojenosti z internetom (glede na različne vsebine). Pri tem ne moremo govoriti o naključnih obiskovalcih oziroma udeležencih raziskave, saj do neke mere predstavljajo selektivno (oziroma potencialno rizično) skupino, ki se z vprašalniki anonimno »testira«, in pravzaprav aktivno išče informacije in pomoč v zvezi zasvojenostjo. Udeleženci so vprašalnik reševali v elektronski obliki. Skupno bazo podatkov smo od Centra LogOut prejeli 26. 5. 2015.

Pridobljene podatke smo sprva prečistili v programu Excel. Glede na IP številko, spol, starost ter datum in uro izpolnjevanja smo izločili podvojene vnose. Pri tem smo upoštevali tudi vnose, ki so imeli pri vseh vprašanjih označen isti odgovor (isto vrednost). Ostalih kriterijev, na podlagi katerih bi lahko izločili unikatne uporabnike spletnega mesta, nismo imeli. Nato smo podatke uvozili v program za statistično obdelavo podatkov (SPSS) in naredili analize podatkov.

V okviru obsežnejše študije (36) smo istočasno preverjali psihometrične lastnosti vseh treh omenjenih vprašalnikov, vendar pa se v tem prispevku osredotočamo na ugotovitve preverjanja psihometričnih lastnosti za *Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom*, medtem ko izsledke ugotovitev preverjanja psihometričnih lastnosti za ostala vprašalnika le omenjamo. Rezultati študije so nakazali na enokomponentno strukturo *Vprašalnika*

zasvojenosti z video igrami in *Vprašalnika zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji*. V okviru analize korelacij smo pri obeh vprašalnikih izločili po eno postavko. Vrednosti korelacij med postavkami na obeh vprašalnikih so zadovoljive. Notranja skladnost obeh vprašalnikov po izločitvi postavk nakazuje na zmerno do visoko zanesljivost vprašalnikov, pri čemer sta Cronbachova koeficienta α na obeh vprašalnikih nad 0,80. Analiza veljavnosti vprašalnikov, ki smo jo preverjali z izračunom korelacij med vprašalniki (ki so sicer visoke), preverjanjem razlik med spoloma in med starostnima skupinama ter analizo skladnosti vsebine vprašalnikov s teoretičnim okvirjem, pa nakazuje na nižjo veljavnost vprašalnikov (36).

3 REZULTATI IN RAZPRAVA

3.1 Analiza veljavnosti

3.1.1 Komponentna analiza

Konstruktno veljavnost smo preverjali s komponentno analizo, in sicer z metodo glavnih komponent. Primernost podatkov za izvedbo komponentne analize smo preverjali s Kaiser-Meyer-Olkin testom in z Bartlettovim testom sferičnosti. Rezultati so bili na obeh testih zadovoljivi. Vrednost Kaiser-Meyer-Olkin testa je bila 0,94, kar predstavlja zelo kompakten vzorec (ustrezna vrednost je vsaj 0,70), Bartlettov test sferičnosti pa je bil statistično značilen ($\chi^2 = 3287,42$; $df = 78$; $p = 0,00$). Vrednosti koeficientov asimetričnosti in koeficientov sploščenosti na posameznih postavkah vprašalnika so bile večinoma med -1 in 1 (z rahlim, zanemarljivim odstopanjem pri nekaterih postavkah), kar nakazuje na normalno porazdelitev podatkov. Na osnovi Kaiser-Guttmanovega kriterija, po katerem obdržimo komponente, ki imajo lastno vrednost višjo ali enako 1, in na podlagi Cattellovega grafa drobirja, smo obdržali dve komponenti, ki skupno pojasnujeta 61,90 % variance, pri čemer prva pojasnjuje 51,91 % variance, druga pa 9,98 %, kar je razvidno iz Tabele 1.

Tabela 1: Matrika uteži komponent po rotaciji Direct Oblimin, koeficienti zanesljivosti za posamezni komponenti, notranja skladnost ob izločitvi posamezne postavke, lastna vrednost in delež pojasnjene variance

	Postavka	Cronbachov koeficient α ob izločitvi postavke	Komponenta 1	Komponenta 2
11	Zgodi se mi, da med iskanjem konkretnih informacij pozabim, kaj sem iskal/-a in spremljam čisto nekaj drugega.	0,92	0,88	0,14
10	Po internetu pogosto deskam brez razloga.	0,92	0,88	0,12
4	Na internetu ostajam dlje, kot je bilo načrtovano.	0,91	0,72	-0,15
7	Pogosto sem neprespan/-a.	0,92	0,66	-0,03
8	Kadar se mi zgodi kaj neprijetnega, se zatečem k internetu.	0,91	0,63	-0,24
9	Svoj prosti čas pogosto preživljam na internetu ali v družbi mobilne naprave.	0,91	0,53	-0,34

Postavka	Cronbachov koeficient α ob izločitvi postavke	Komponenta 1	Komponenta 2	
3	Moja učinkovitost/uspešnost v šoli/sluzbi se je zaradi uporabe interneta znižala.	0,92	0,49	-0,30
12	Odkar več časa posvečam aktivnostim na internetu, imam manj offline prijateljev.	0,92	0,41	-0,40
1	Zaradi rabe interneta prihajam v konflikte z družinskimi člani.	0,92	-0,17	-0,95
6	Bližnji me opozarjajo, da preveč časa preživim za računalnikom.	0,92	-0,02	-0,86
2	Prikrivam in lažem o času, ki ga preživim za računalnikom.	0,91	0,08	-0,79
5	Postanem nemiren/-a in razdražljiv/-a, če me kdo moti med aktivnostmi na internetu.	0,91	0,20	-0,69
13	Življenje brez interneta se mi zdi dolgočasno.	0,92	0,25	-0,56
	Cronbachov koeficient α		0,89	0,88
	Lastna vrednost		6,75	1,30
	% pojasnjene variance		51,91	9,98

Komponentno strukturo vprašalnika splošne zasvojenosti z internetom smo preverjali v rešitvi brez rotacije ter rešitvah z rotacijama Direct Oblimin in Varimax. Pri rešitvi brez rotacije so bile vse uteži na prvi komponenti, zato smo preverili še rešitev z rotacijo. Pri uporabi poševnokotne rotacije Direct Oblimin in pravokotne rotacije Varimax smo dobili skoraj enaki rešitvi z dvema komponentama. Pri rešitvi s poševnokotno rotacijo je korelacija med obema komponentama po absolutni vrednosti visoka ($r = -0,56$), kar nakazuje na to, da komponenti med sabo nista neodvisni, zato smo se odločili, da obdržimo to rešitev. Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom se od primerljivega IAT sicer razlikuje, vendar se zdi vseeno smiselno omeniti, da tudi nemška (24), ameriška (37), španska (30) in poljska (29) validacija IAT podpirajo rešitev z dvema komponentama, italijanska (38) in finska (23) pa podpirata tako rešitev z eno kot z dvema komponentama. Uteži obeh komponent so prikazane v Tabeli 1. 8 postavk (postavke 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11 in 12) utežuje prvo komponento, 5 postavk (postavke 1, 2, 5, 6 in 13) pa drugo. Prva komponenta zajema postavke, ki se nanašajo na uporabnikovo rabo interneta in upravljanje s časom, zato smo jo poimenovali »Problematična raba interneta«. Druga komponenta zajema postavke, ki se nanašajo na (socialne) posledice prekomerne rabe

interneta, na posameznikove medosebne odnose, zato smo jo poimenovali »Težave v socialnem življenju«. Komponentni analizi Vprašalnika zasvojenosti z video igrami in Vprašalnika zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji, ki smo ju uporabili za namen preverjanja korelacij Vprašalnika splošne zasvojenosti z internetom z drugimi vprašalniki, sta nakazali na enodimenzionalno rešitev. Pri obeh smo izločili po eno skupno komponento (36).

3.1.2 Opisne statistike spremenljivk

Opisne statistike za vse tri vprašalnike so prikazane v Tabeli 2. Povprečen testni dosežek (vrednost aritmetične sredine) Vprašalnika splošne zasvojenosti z internetom je bil $M = 36,97$ ($SD = 12,05$). Povprečen testni dosežek Vprašalnika zasvojenosti z video igrami je bil $M = 24,39$ ($SD = 7,79$) in Vprašalnika zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji $M = 37,86$ ($SD = 11,97$). Iz Tabele 2 je razvidno, da so vrednosti vseh koeficientov asimetričnosti in koeficientov sploščenosti na vseh vprašalnikih med -1 in 1 (malenkostno odstopa le koeficient sploščenosti za komponento »Problematična raba interneta«), kar nakazuje na normalno porazdelitev podatkov. Zato v nadaljevanju navajamo rezultate parametričnih statistik.

Tabela 2: Prikaz porazdelitve in preizkus normalnosti porazdelitve spremenljivk za Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom in obe njegovi komponenti, Vprašalnik zasvojenosti z video igrami in Vprašalnik zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji

	M	SD	Asm.	Spl.
Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom	36,97	12,05	0,16	-0,70
Komponenta »Problematična raba interneta«	23,01	7,50	0,08	-0,69
Komponenta »Težave v socialnem življenju«	13,99	5,50	0,21	-1,03
Vprašalnik zasvojenosti z video igrami	24,39	7,79	-0,14	-0,71
Vprašalnik zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji	37,86	11,97	0,45	0,02

Opombe. Asm. = asimetričnost, Spl. = sploščenost.

3.1.3 Korelacije z drugimi vprašalniki

Pretekle raziskave so potrdile povezanost med splošno zasvojenostjo z internetom in zasvojenostjo z video igrami (39–42) in spletnimi socialnimi omrežji (43–45). Zato smo konstruktno veljavnost preverjali tudi z izračunom korelacij med *Vprašalnikom splošne zasvojenosti z internetom* in *Vprašalnikom zasvojenosti z video igrami* ter *Vprašalnikom zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji*.

Navedeni vprašalniki so bili objavljeni na spletnem mestu Centra LogOut ločeno in ne kot del raziskave, zato so jih anonimni obiskovalci tega spletnega mesta izpolnjevali poljubno, pri čemer so nekateri izpolnili samo en vprašalnik, drugi dva, tretji pa vse tri. Tako smo za namen izračuna korelacij med omenjenimi vprašalniki v programu SPSS združili baze podatkov vseh treh vprašalnikov in naredili presek baze. Glavni kriterij, na podlagi katerega smo naredili ta presek, je bila IP številka. Čeprav s precejšnjo verjetnostjo lahko trdimo, da smo dobili presek oseb, ki so izpolnile več vprašalnikov, pa je potrebno upoštevati, da pri iskanju preseka na podlagi IP številke kot ključa za povezovanje podatkov ene osebe, ne moremo s popolno gotovostjo trditi, da gre pri tem dejansko za eno in isto osebo. IP številke se napravam, s katerimi posameznik dostopa do spleta, pogosto dodeljujejo dinamično, kar pomeni, da pri isti IP številki ne moremo povsem zagotovo trditi, da se je s posamezno spletno stranjo večkrat povezala ena in ista oseba. Tudi v primeru statične IP številke tega ne bi morali povsem zagotovo trditi, saj posamezno napravo lahko uporablja več oseb. Skupno je bilo izpolnjenih 827 vprašalnikov (za vsa tri področja – splošna zasvojenost z internetom, zasvojenost z igrami in zasvojenost s spletnimi socialnimi omrežji). Velikosti vzorcev, ki sta nastala iz iskanja preseka, sta za študijo preverjanja psihometričnih lastnosti vprašalnika sicer relativno majhni ($N = 77$, $N = 32$), vendar se kljub omenjenim podatkovnim omejitvam in manjšim presečnim vzorcem zdi pomembno preveriti povezanost vseh treh vprašalnikov in s tem podobnih konstruktov, ki naj bi jih ti vprašalniki merili.

Korelacijo med *Vprašalnikom splošne zasvojenosti z internetom* in *Vprašalnikom zasvojenosti z video igrami* ($N = 77$; $r = 0,71$; $p = 0,00$) ter *Vprašalnikom splošne zasvojenosti z internetom* in *Vprašalnikom zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji* ($N = 32$; $r = 0,74$; $p = 0,00$) smo izračunali s Pearsonovim koeficientom korelacije, ki meri linearno povezanost med dvema spremenljivkama, kateri sta normalno porazdeljeni. Na enak način smo preverili tudi korelacije obeh komponent *Vprašalnika splošne zasvojenosti z internetom* in *Vprašalnika zasvojenosti z video igrami* (komponenta

»Problematična raba interneta« - $N = 77$; $r = 0,65$; $p = 0,00$; komponenta »Težave v socialnem življenju« - $N = 77$; $r = 0,66$; $p = 0,00$) in *Vprašalnikom zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji* (komponenta »Problematična raba interneta« - $N = 32$; $r = 0,72$; $p = 0,00$; komponenta »Težave v socialnem življenju« - $N = 32$; $r = 0,58$; $p = 0,00$). Vsi Pearsonovi koeficienti korelacije so visoki in statistično značilni pri stopnji pomembnosti $\alpha = 1\%$. Korelacije so tudi pozitivne, kar pomeni, da lahko ob višjih rezultatih na *Vprašalniku splošne zasvojenosti z internetom* pričakujemo višje rezultate tudi na *Vprašalniku zasvojenosti z video igrami* in *Vprašalniku zasvojenosti s spletnimi socialnimi omrežji*. Visoka vrednost korelacij nakazuje tudi na to, da konstrukti visoko korelirajo med seboj (46). Na podlagi tega lahko sklepamo, da so konstrukti zasvojenosti z internetom, z video igrami in s spletnimi socialnimi omrežji medsebojno povezani.

3.1.4 Demografske razlike

V okviru preverjanja kriterijske veljavnosti vprašalnika smo ugotavljali tudi razlike glede na spol in starost. Pretekle raziskave (1, 9, 47, 48) navajajo, da so se na področju zasvojenosti z internetom med spoloma in starostnima skupinama pokazale pomembne razlike.

Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom je rešilo 278 moških in 191 žensk. Rezultati t-testa ($F(0,02) = 5,56$; $t(435,40) = 3,30$; $p = 0,00$, $d = 0,31$) so pokazali, da so bile med spoloma prisotne statistično značilne razlike ($p \leq 0,05$), pri čemer je bil povprečen testni dosežek moških ($M = 38,45$; $SD = 12,44$) višji (sumarni testni dosežek = 65 točk) od povprečnega testnega dosežka žensk ($M = 34,83$; $SD = 11,15$). Na podlagi teh rezultatov lahko zaključimo, da je moški spol pomembno povezan z rezultatom na *Vprašalniku splošne zasvojenosti z internetom*. Čeprav se *Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom* od IAT razlikuje, omenjamo, da je tudi finska validacija (21) pokazala statistično značilne razlike med spoloma, pri čemer so imeli moški višji povprečni testni dosežek kot ženske. Razlike med spoloma so ugotovile tudi druge raziskave, pri čemer raziskave nakazujejo na večje tveganje za pojav zasvojenosti z internetom pri moških, kot pri ženskah (18, 47–49).

Na komponenti »Problematična raba interneta« med moškimi in ženskami ni bilo prisotnih statistično značilnih razlik ($F(0,01) = 7,00$; $t(440,72) = 1,63$; $p = 0,05$, $d = 0,15$). Ker je vrednost p na meji statistične značilnosti na nivoju 5 % tveganja, upoštevamo tudi velikost Cohenovega d , mere učinka, ki potrjuje rezultat t-testa. Vrednost Cohenovega d je majhna, kar pomeni, da se porazdelitvi v veliki meri prekrivata in tako pripadata isti populaciji. Na komponenti »Težave v

socialnem življenju» so bile prisotne statistično značilne razlike ($F(0,03) = 5,06$; $t(434,04) = 5,14$; $p = 0,00$, $d = 0,48$), pri čemer je bil povprečen testni dosežek moških ($M = 15,02$; $SD = 5,57$) na tej komponenti višji od povprečnega testnega dosežka žensk ($M = 12,48$; $SD = 5,03$).

Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom je rešilo 260 otrok in mladostnikov (starih do vključno 20 let) ter 209 mladih odraslih in odraslih (starih 21 let in več). Kronološko razmejitev med mladostništvom in mlado odraslostjo smo določili glede na delitev, ki jo je predlagala E. B. Hurlock (50), po kateri se obdobje poznega mladostništva konča pri starosti 20 let. Rezultati t-testa ($F(0,39) = 0,74$; $t(467) = 0,36$; $p = 0,36$, $d = 0,03$) so pokazali, da na vprašalniku razlike med starostnima skupinama niso bile statistično značilne ($p \geq 0,05$), kar potrjuje tudi vrednost Cohenovega d (porazdelitvi pripadata isti populaciji). Ne glede na to pa rezultati nakazujejo na višji povprečen testni dosežek pri otrocih in mladostnikih ($M = 37,15$; $SD = 12,31$) kot pri mladih odraslih in odraslih ($M = 36,75$; $SD = 11,74$).

Na komponenti »Problematična raba interneta« ($F(0,01) = 6,53$; $t(464,66) = -2,29$; $p = 0,01$, $d = -0,21$) pa so bile razlike med starostnima skupinama statistično značilne. Povprečen testni dosežek je bil višji pri mladih odraslih in odraslih ($M = 23,88$, $SD = 6,92$), kot pri otrocih in mladostnikih ($M = 22,31$, $SD = 7,88$). Tudi na komponenti »Težave v socialnem življenju« ($F(0,79) = 0,07$; $t(467) = 3,81$; $p = 0,00$, $d = 0,35$) so bile razlike med starostnima skupinama statistično značilne. Povprečen testni dosežek je bil višji pri otrocih in mladostnikih ($M = 14,84$, $SD = 5,37$), kot pri mladih odraslih in odraslih ($M = 12,92$, $SD = 5,48$). Navedeni rezultati se tako delno skladajo z omenjeno slovensko raziskavo (1), ki je pokazala na povezanost med tveganjem za razvoj problematične rabe interneta in starostjo, saj je od 3,1 % odrasle slovenske populacije, ki je izpostavljena temu tveganju, 14,6 % oseb, starih od 18 do 19 let. 11 % oseb je starih od 20 do 24 let in 8,6 % oseb je starih od 25 do 29 let. Odstotek problematičnih uporabnikov interneta je značilno nižji (3,5 %) v starostni skupini od 30 do 34 let in skoraj ničen po 65. letu starosti. Glede na omenjeno raziskavo je starost najmočnejši pokazatelj oziroma napovedovalec razvoja problematične rabe interneta, sledita mu univerzitetna izobrazba in študentski status. Tudi omenjena ameriška raziskava (9) je pokazala statistično značilno povezanost med zasvojenostjo z internetom in nižjo starostjo.

3.1.5 Skladnost vsebine vprašalnika s teoretičnim okvirjem

Dosedanja teoretična dognanja govorijo o tem, da je zasvojenost z internetom konstrukt, ki še vedno nima enotnega koncepta. Zato je tudi preverjanje skladnosti vsebine vprašalnika s teoretičnim okvirjem oteženo. Vprašalnik je namreč vsebinsko veljaven do te mere, da predstavlja tiste konceptualne vsebine, za merjenje katerih je bil sestavljen (46). Raziskovalci niso enotni glede kriterijev, ki morajo biti izpolnjeni, da bi osebo diagnosticirali kot zasvojeno z internetom. Zato se pri preverjanju skladnosti vsebine Vprašalnika splošne zasvojenosti z internetom omejujemo predvsem na IAT, ki je bil poleg izkustvenega dela upoštevan ob njegovi zasnovi. Tako vsebinsko skladnost s teorijo preverjamo predvsem na podlagi simptomov oziroma kriterijev, ki jih je opredelila K. Young (18). Postavke, vključene v Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom, tako preverjajo prisotnost odtegnitvenih simptomov in prisotnost pomanjkanja ali izgube občutka za čas, preživet na internetu. Vprašalnik preverja tudi prisotnost tveganega vedenja zaradi rabe interneta, ki ogroža posameznikov pomemben odnos (odsotnost različnih oblik družbenih dejavnosti in/ali izgubo pomembnih odnosov), službo (poslabšanje šolskega uspeha oziroma zmanjšana delovna opravnost) ali vpliva na druga pomembna področja življenja. Vprašalnik prav tako preverja, ali se oseba lažje pomembnim drugim o tem, koliko časa je preživela na spletu, ter ali posameznik internet uporablja kot sredstvo za beg od težav in lajšanje neprijetnih razpoloženskih stanj (18). Vprašalnik preverja tudi prisotnost težav s spalnim ritmom, odsotnost različnih oblik družbenih dejavnosti, zagovarjanje in racionaliziranje pomembnosti interneta ter zmanjšano delovno opravnost, ki jih je kasneje k navedenim simptomom dodala K. Young (10). Vprašalnik preverja tudi povečano količino časa, preživetega na internetu in opažanja ljudi, ki obkrožajo posameznika, da ima težave z rabo interneta (13–15). Ugotavljamo, da na postavke, vključene v Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom, lahko pogledamo tudi z vidika dimenzionalnega koncepta zasvojenosti z internetom, kot ga opredeljujeta Pontes in Griffiths (16) ter tako postavke, vključene v vprašalnik, na vsebinski ravni združimo v štiri kvalitativno različne skupine: eskapizem in disfunkcionalno emocionalno obvladovanje, odtegnitveni simptomi, okrnjenost in disfunkcionalna samoregulacija ter disfunkcionalno, z internetom povezano, samonadzorovanje.

V Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom pa niso vključena vprašanja, ki bi preverjala preobremenjenost posameznika z nenehnimi mislimi o pretekli in prihodnji

spletni aktivnosti (miselna preokupacija oziroma Davisove (51) obsesivne misli o internetu), prav tako ne preverja posameznikove tolerance, t.j. ali mora posameznik za doseg enake stopnje zadovoljstva vedno pogosteje uporabljati internet in na spletu preživlja vedno več časa, ter posameznikove zmožnosti prenehanja uporabe interneta (v prevelikem obsegu) (18). Vprašalnik prav tako ne preverja socialne izolacije posameznika, utrujenosti in nizke telesne aktivnosti, doživljanja intimnih izkušenj in s tem povezanega ustvarjanja virtualnih intimnih odnosov ter izgube meja ali inhibicije (10, 13–15).

3.2 Analiza zanesljivosti

3.2.1 Preverjanje notranje skladnosti vprašalnika

Zanesljivost smo preverjali s Cronbachovim koeficientom α , katerega vrednost na celotnem *Vprašalniku splošne zasvojenosti z internetom* je bila 0,92 (na komponenti »Problematična raba interneta« je bila vrednost Cronbachovega koeficienta α 0,89, na komponenti »Težave v socialnem življenju« pa 0,88), kar nakazuje na visoko zanesljivost vprašalnika. Tudi predhodne raziskave (23–27, 38), ki so preverjale notranjo skladnost primerljivega IAT, navajajo visoke vrednosti Cronbachovega koeficienta α (med 0,79 in 0,93). Preverili smo tudi, kakšen bi bil Cronbachov koeficient α , če bi izločili posamezne postavke vprašalnika. Iz Tabele 1 je razvidno, da ob izločitvi posamezne postavke Cronbachov koeficient α ne bi bil višji od trenutnega koeficienta za Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom.

3.2.2 Korelacije med postavkami

Vse korelacije med postavkami na vprašalniku so bile statistično značilne pri stopnji pomembnosti $\alpha = 1\%$ in zelo zadovoljive (med 0,27 in 0,68), negativnih korelacij med postavkami ni bilo. Korelacije, ki se gibljejo okoli 0,10, so zadovoljive, če se gibljejo okoli 0,25, pa so že zelo zadovoljive (52). Tudi predhodne raziskave psihometričnih lastnosti primerljivega IAT (24, 29, 30) so predstavile visoke korelacije med postavkami (med 0,23 in 0,65). Glede na zadovoljive korelacije med postavkami *Vprašalnika splošne zasvojenosti z internetom* (in odsotnost negativnih) in glede na vrednosti Cronbachovih α koeficientov ob potencialni izločitvi posamezne postavke, ki so vsi nižji ali enaki vrednosti Cronbachovega koeficienta α za celoten vprašalnik, lahko zaključimo, da izločitev nobene od postavk v vprašalniku ni smiselna.

4 RAZPRAVA

V pričujočem prispevku smo preverjali psihometrične lastnosti *Vprašalnika splošne zasvojenosti z*

internetom. Ugotovili smo, da je notranja skladnost vprašalnika dobra in kaže na njegovo zmerno do visoko zanesljivost. Vrednosti korelacij med postavkami so zelo zadovoljive, pri čemer višje korelacije pomenijo tudi višjo zanesljivost vprašalnika. Analiza konstruktne veljavnosti vprašalnika, ki smo jo preverjali s komponentno analizo in preko izračuna korelacij med vprašalniki (ki so sicer visoke), analiza kriterijske veljavnosti, ki smo jo preverjali z razlikami med spoloma in med starostnima skupinama, in analiza skladnosti vsebine vprašalnikov s teoretičnim okvirjem pa nakazujejo na nižjo veljavnost vprašalnika. Na podlagi opravljenih analiz zaključujemo, da vprašalnik za merjenje splošne zasvojenosti z internetom predstavlja zanesljiv merski pripomoček, njegovo veljavnost pa je na osnovi pridobljenih (in razpoložljivih) podatkov težko oceniti in podati celovitejši odgovor. Veljavnost Vprašalnika splošne zasvojenosti z internetom bi bilo najbolje preverjati v bateriji testov s potencialno sorodnimi teoretičnimi koncepti.

Čeprav so se psihometrične lastnosti vprašalnika izkazale kot relativno ugodne, želimo opozoriti na nekatere omejitve raziskave. Pri ovrednotenju rezultatov študije je potrebno upoštevati, da naš vzorec ni reprezentativen, saj so vprašalnike izpolnjevali anonimni obiskovalci spletnega mesta Centra LogOut, ki so tam iskali informacije o problematični rabi interneta in pomoč pri reševanju morebitnih težav na tem področju. Tako lahko sklepamo, da so vprašalnike izpolnjevale potencialno rizične osebe in da so izsledki študije lahko drugačni, kot bi bili sicer. Tako predlagamo ponovitev raziskave na reprezentativnem vzorcu, kar bi omogočalo generaliziranje dobljenih rezultatov na celotno populacijo.

Naš vzorec je bil priložnosten, kar pomeni, da so Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom (kot tudi druga dva, ki ju omenjamo v okviru preverjanja korelacij) izpolnile osebe, ki so obiskale spletno mesto centra LogOut. To pomeni, da vsi obiskovalci niso rešili vseh vprašalnikov. Iz tega izvira potreba po iskanju preseka skupne baze in poskus definiranja oseb, ki so izpolnile vse tri vprašalnike. Kot smo ugotovili, je uporaba IP številke kot ključa za iskanje preseka lahko sporna, saj tako v primeru dinamične kot tudi v primeru statične IP številke ne moremo s popolno gotovostjo trditi, da posamezen vnos pripada posamezni osebi. Ker vsi posamezniki niso izpolnili vseh vprašalnikov, so bili presečni vzorci posledično relativno majhni za namen preverjanja psihometričnih lastnosti. Menimo, da bi bilo ob ponovitvi raziskave potrebno zagotoviti sočasno izpolnjevanje več sorodnih merskih pripomočkov hkrati in zagotoviti dovolj velik numerus, na podlagi katerega bi lažje naredili zaključke o psihometričnih lastnostih vprašalnika.

Zasnova vprašalnika se je ponekod odmaknila od načel klasične testne teorije, zaradi česar nismo podali natančnega opisa posameznih postopkov zasnove merskega pripomočka, ki so pomembni za razumevanje namena in kakovosti vprašalnika. To so opis in postopek tvorbe postavk in izbira odgovorne lestvice, opis kvalitativne raziskave, ki bi naslavljala razvidno veljavnost postavk, pregled vprašalnika s strani ciljne populacije in tvorba prvotnega bazena potencialnih postavk. Navedeni postopki, ki jih predvideva klasična testna teorija, omogočajo oblikovanje čim bolj optimalnih postavk še pred preverjanjem psihometričnih lastnosti.

Za namen preverjanja psihometričnih lastnosti vprašalnika smo vprašanja preoblikovali v trditve, nekatera, prvotno vključena v vprašalnik, pa izločili. Tudi sicer so bila nekatera vprašanja formulirana nejasno in dvoumno (npr. »Zgodi se mi, da med iskanjem konkretnih informacij pozabim, kaj sem iskal/-a in spremljam čisto nekaj drugega.«), zaradi česar so uporabniki potencialno lahko podali drugačen odgovor od želenega. Glede na rezultate analize predlagamo vključitev vprašanj, ki so bila že na začetku zaradi postopka preverjanja psihometričnih lastnosti vprašalnika izključena, a so iz vidika preverjanja teoretičnega koncepta pomembna, reformulacijo izločenih vprašanj in vključitev dodatnih vprašanj, relevantnih za preverjanje splošne zasvojenosti z internetom, ki jih navajamo pri preverjanju skladnosti vsebine vprašalnika s teoretičnim okvirjem. Potrebna je bolj premišljena formulacija vprašanj, ki bo zadostila načelom klasične testne teorije.

Nadalje menimo, da obstoječe meje, uporabljene za vrednotenje rezultatov, doseženih s Vprašalnikom splošne zasvojenosti z internetom, niso dovolj natančne in ne diferencirajo dovolj med problematičnimi uporabniki. Meje so arbitrarne, torej določene po lastni presoji, in ne temeljijo na empirični podlagi. Vprašalnik je sicer nastal na osnovi izkustva z delom v svetovalnem procesu in upoštevanjem IAT, vendar se njegovo točkovanje razlikuje od omenjenega,

primerljivega testa. Tako IAT kot Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom imata enako mejno vrednost med neproblematično in problematično rabo interneta pri 30 %. Vendar pa so pri IAT znotraj problematične skupine opredeljene še tri podskupine, in sicer uporabniki z blago stopnjo zasvojenosti z internetom (31–49 točk oziroma odstotkov), uporabniki z zmerno stopnjo zasvojenosti z internetom (50–79 točk/odstotkov) in uporabniki z izrazito stopnjo zasvojenosti z internetom (80–100 točk/odstotkov), medtem ko ima Vprašalnik splošne zasvojenosti z internetom znotraj problematične skupine opredeljeni samo dve podskupini, in sicer uporabnike z zmernimi (31–60 %) ter uporabnike z izrazitimi težavami (61–90 %). Pri vrednotenju testnih rezultatov je pomembna primerjava testnih rezultatov med skupinami posameznikov (normiranje testnih dosežkov) in opredelitev kriterijev, na podlagi katerih je možno napovedovanje prihodnjega vedenja posameznikov. Menimo, da obstoječe normativne skupine ne diferencirajo dovolj med stopnjami problematične rabe interneta, kar nakazuje na potrebo po empirično pridobljenih kriterijih za razvrščanje v podskupine rizičnih uporabnikov. Predlagamo dodatne analize in raziskave, na podlagi katerih bo možno podati natančnejšo opredelitev podatkov o sestavi in velikosti normativnih skupin oziroma vzorcev.

5 ZAKLJUČEK

Pričujoča raziskava je potekala izrazito aplikativno, na podlagi praktično zastavljenega problema. Analiza psihometričnih lastnosti Vprašalnika za merjenje splošne zasvojenosti z internetom, ki smo jo v okviru raziskave izvedli, pomembno prispeva k razvoju raziskovalnega področja vedenjskih zasvojenosti. Kljub ugotovljenim relativno ustreznim psihometričnim lastnostim vprašalnika pa menimo, da so bili tudi skozi naše analize narejeni še začetni koraki k ustreznemu in kulturno prilagojenemu pripomočku za merjenje splošne zasvojenosti z internetom.

Nasprotje interesov: Avtorji izjavljajo, da pri raziskavi ne obstaja nasprotje interesov.

Financiranje: Raziskava ni bila finančno podprta.

LITERATURA

1. Macur M, Király O, Maraz A, Naggyörgy K, Demetrovics Z. Prevalence of problematic internet use in Slovenia. *Zdr Varst* 2016; 55(3): 202–11.
2. Ekinci Ö, Çelik T, Savaş N, Toros F. Association Between Internet Use and Sleep Problems in Adolescents. *Noro Psikiyatrs Ars* 2014; 51(2): 122–8.
3. Rozman S. Zasvojenost – bolezen ali način življenja. V: Poznič A, urednik. Preprosto in pristno: zbornik predavanj s Teološkega tečaja - Nikodemovih večerov o aktualnih temah za študente in izobražence 2000. Ljubljana: Društvo SKAM, 2000.

4. Spada MM. An overview of problematic Internet use. *Addict Behav* 2014; 39(1): 3–6.
5. Young K. Psychology of computer use: XL. Addictive use of the internet: A case that breaks the stereotype. *Psychol Rep.* 1996; 79: 899–902.
6. Griffiths MD. Does internet and computer “addiction” exist? Some case study evidence. *Psychol Behav.* 2000; 3: 211–8.
7. Griffiths MD. Internet addiction-Time to be taken seriously? *Addict Res.* 2000; 8: 413–18.
8. Griffiths MD. Conceptual Issues Concerning Internet Addiction and Internet Gaming Disorder: Further Critique on Ryding and Kaye (2017). *Int J Ment Health Addict.* 2017; 1–7.
9. Luo SX, Brennan TK, Wittenauer J. Internet Addiction: The Case of Henry, the Reluctant Hermit. V: Ascher MS, Levounis P, urednika. *The Behavioral Addictions.* Arlington: American Psychiatric Publishing, 2015: 81–100.
10. Young K. Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder. *Cyberpsychology Behav* 1996; 1(3): 237–44.
11. American Psychiatric Association. *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, 4th ed. Washington, DC: American Psychiatric Publishing, 1994.
12. Griffiths M. Internet addiction: Fact or fiction? *Psychol Bull Br Psychol Soc* 1999; 12: 246–50.
13. Beard KW, Wolf EM. Modification in the Proposed Diagnostic Criteria for Internet Addiction. *Cyberpsychology Behav* 2001; 4(3): 377–83.
14. Block JJ. Issues for DSM-V: Internet Addiction. *Am J Psychiatry* 2008; 165(3): 306–7.
15. Greenfield DN. *Virtual Addiction: Help for Netheads, Cyberfreaks, and Those Who Love Them.* Oakland: New Harbinger Publications, 1999.
16. Pontes HM, Griffiths MD. The development and psychometric evaluation of the Internet Disorder Scale (IDS-15). *Addict Behav* 2017; 64: 261–8.
17. American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 5th ed. Washington, DC: American Psychiatric Publishing, 2013.
18. Young K. *Caught in the Net.* New York: John Wiley & Sons, 1998.
19. Young KS. *Clinical Assessment of Internet Addicted Clients.* V: Young KS, Abreu CN, urednika. *Internet Addiction: A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment.* Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, 2011: 19–34.
20. Tsimtsiou Z, Haidich AB, Kokkali S, Dardavesis T, Young KS, Arvanitidou M. Greek Version of the Internet Addiction Test: A Validation Study. *Psychiatr Q* 2014; 85(2): 187–95.
21. Ferraro G, Caci B, D’Amico A, Di Blasi M. Internet addiction disorder: An Italian study. *Cyberpsychology Behav* 2007; 10: 170–5.
22. Khazaal Y, Billieux J, Thorens G, Khan R, Louati Y, Scarlatti E et al. French validation of the Internet Addiction Test. *Cyberpsychology Behav* 2008; 11: 703–6.
23. Korkeila J, Kaarlas S, Jaaskelainen M, Vahlberg T, Taiminen T. Attached to the web-harmful use of the Internet and its correlates. *Eur Psychiatry* 2010; 25: 236–41.
24. Barke A, Nyenhuis N, Kröner-Herwig B. The German version of the Internet Addiction Test: A validation study. *Cyberpsychology, Behav Soc Netw* 2012; 15: 534–42.
25. Lai C, Mak K, Watanabe H, Ang R, Pang J, Ho R. Psychometric properties of the Internet Addiction Test in Chinese adolescents. *J Pediatr Psychol* 2013; 38(7): 794–807.
26. Hawi N. Arabic validation of the Internet Addiction Test. *Cyberpsychology, Behav Soc Netw* 2013; 16: 200–4.
27. Lee K, Lee H, Gyeong H, Yu B, Song Y, Kim D. Reliability and validity of the Korean version of the Internet Addiction Test among college students. *J Korean Med Sci* 2013; 28: 763–8.
28. Lu X, Yeo KJ. Psychometric Properties of the Internet Addiction Test in a Sample of Malaysian Undergraduate Students. *Psicol Educ* 2015; 21(1): 17–25.
29. Hawi NS, Blachnio A, Przepiorka A. Polish Validation of the Internet Addiction Test. *Comput Human Behav* 2015; 48: 548–53.
30. Fernández-Villa T, Molina AJ, García-Martín M, Llorca J, Delgado-Rodríguez M, Martín V. Validation and psychometric analysis of the Internet Addiction Test in Spanish among college students. *BMC Public Health* 2015; 15: 953.
31. Davis RA, Flett GL, Besser A. Validation of a new scale for measuring problematic internet use: implications for pre-employment screening. *CyberPsychology Behav* 2002; 5(4): 331–45.
32. Caplan SE. Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Comput Human Behav* 2002; 18: 553–75.
33. Jia R, Jia H. Factorial validity of problematic Internet use scales. *Comput Human Behav* 2009; 25: 1335–42.
34. Caplan SE. Theory and measurement of generalized problematic Internet use: A two-step approach. *Comput Human Behav* 2010; 26: 1089–97.
35. Pontes HM, Griffiths MD. The Development and Psychometric Properties of the Internet Disorder Scale–Short Form (IDS9-SF). *Addicta Turkish J Addict* 2016; 3(3): 303–18.
36. Selak Š. *Zasvojenost z različnimi vidiki informacijsko-komunikacijske tehnologije: Pojavnost in validacija instrumentov merjenja: magistrsko delo.* Maribor: Filozofska fakulteta, 2016.
37. Jelenchick L, Becker T, Moreno M. Assessing the psychometric properties of the Internet Addiction Test (IAT) in US college students. *Psychiatry Res* 2012; 196(2–3): 296–301.
38. Faraci P, Craparo G, Messina R, Severino S. Internet Addiction Test (IAT): which is the best factorial solution? *J Med Internet Res* 2013; 15(10): e225.
39. Gunuc S. Relationships and associations between video game and Internet addictions: Is tolerance a symptom seen in all conditions. *Comput Human Behav* 2015; 49: 517–25.
40. Jorgenson AG, Hsiao RCJ, Yen CF. Internet Addiction and Other Behavioral Addictions. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am* 2016; 25(3): 509–20.
41. Macur M. On-line Gamers in Slovenia - Are They Addicted?. Abstracts contributed talks of 7th International Conference on Information Technologies and Information Society 2015 [povzetki konference na internetu]. Pridobljeno 15. 8. 2017 s spletne strani: http://itis2015.fis.unm.si/?page_id=63.
42. Pontes HM, Szabo A, Griffiths MD. The impact of Internet-based specific activities on the perceptions of Internet addiction, quality of life, and excessive usage: A cross-sectional study. *Addict Behav Reports* 2015; 1: 19–25.
43. Casale S, Fioravanti G. Satisfying needs through Social Networking Sites: A pathway towards problematic Internet use for socially anxious people? *Addict Behav Reports* 2015; 1: 34–9.
44. Müllera KW, Dreiera M, Beutela ME, Duvena E, Giraltb S, Wöfling K. A hidden type of internet addiction? Intense and addictive use of social networking sites in adolescents. *Comput Human Behav* 2016; 55: 172–7.

45. Van den Eijnden RJ, Lemmensb JS, Valkenburgc PM. The Social Media Disorder Scale. *Comput Human Behav* 2016; 61: 478–87.
46. Bucik V. Osnove psihološkega testiranja. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1997.
47. Okwaraji FE, Aguwa EN, Onyebueke GC, Arinze-Onyia SU, Shiweobi-Eze C. Gender, Age and Class in School Differences in Internet Addiction and Psychological Distress among Adolescents in a Nigerian Urban City. *Int Neuropsychiatr Dis J* 2015; 4(3): 123–31.
48. Yen CF, Ko CH, Yen JY, Chang YP, Cheng CP. Multi-dimensional Discriminative Factors for Internet Addiction Among Adolescents Regarding Gender and Age. *Psychiatry Clin Neurosci* 2009; 63(3): 357–64.
49. Karacic S, Oreskovic S. Internet Addiction Through the Phase of Adolescence: A Questionnaire Study. *JMIR Ment Heal*. 2017; 4(2): e11.
50. Hurlock EB. *Developmental psychology*. New York: McGraw-Hill, 1959.
51. Davis RA. A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Comput Human Behav* 2001; 17(2): 187–95.
52. Sočan G. *Postopki klasične testne teorije*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2004.